

TURUN HOVIOIKEUS
Hämeenkatu 11
20500 Turku

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 27.6.2013 OM 9/41/2013

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi täydentäväksi lainsäädännöksi koskien Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1215/2012 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (uudelleen laadittu)

Bryssel I -asetus [(EY) N:o 44/2001} muodostaa unionin oikeuden perustan tuomioistuinten toimivallan sekä tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla. Asetus perustuu vuodelta 1968 olevaan Brysselin yleissopimukseen, jonka pohjalta tehtiin asetukseen tähtäävää uudistamistyötä vuosina 1998 ja 1999. Asetus tuli voimaan vuonna 2002.

Komissio tutki asetuksen soveltamiskäytäntöä vuosina 2004 – 2009. Tutkimuksen tuloksena julkaistiin raportti, joka sisälsi useita muutosehdotuksia. Asian valmistelun jälkeen komissio julkaisi varsinaisen muutosehdotuksensa tammikuussa 2011. Bryssel I -asetukseen ehdotetut muutokset koskivat ennen muuta neljää asiakohtaa: 1) välimiesmenettelyn asema asetuksen järjestelmässä, 2) asetuksen toimivaltasäännösten ulottamaan käsittämään myös tapauksia, joissa vastaajan kotipaikka on unionin ulkopuolella, 3) prorogaatiosopimuksen merkitys ja 4) eksekvatuuri-menettelyn poistaminen tuomion täytäntöönpanossa.

Nyt käsillä olevassa luonnoksessa asetukseen liittyväksi Suomen sisäiseksi laiksi käsitellään jonkin verran toimivaltaiseen tuomioistuimeen liittyviä kysymyksiä, mutta ennen muuta erilaisia täytäntöönpanomenettelyyn liittyviä asioita. Kuten luonnoksessa on todettu, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta on voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää eikä täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetuksen soveltaminen voi kuitenkin edellyttää täydentävää kansallista lainsäädäntöä, vaikka sellaiseen ei meillä yleensä ole turvauduttu.

Asetuksen uudistamisen jälkeen tilanne on kuitenkin sellainen, että kansallisen säädöksen antamista voidaan pitää perusteltuna. Luonnokseen sisältyvät eräät säännökset koskevat asioita, joiden voidaan katsoa edellyttävän täydentäviä kansallisia säännöksiä. Nimen antaminen tällaiselle laille on jossakin määrin ongelmallista. Luonnoksen

mukaan kysymyksessä olisi laki asetuksesta. Ehkä olisi parempi puhua asetuksen soveltamista koskevasta laista.

Tuomioistuimen toimivaltaa koskevasta säännöksestä

Luonnoksen 2 § on seuraavan sisältöinen

2 §

Toimivaltaisista tuomioistuimista

Jos henkilön kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan häntä vastaan nostetun kanteen ainoastaan asetuksen II luvun 2 – 7 jakson säännösten perusteella.

Erityisesti oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 1 momentin 1 ja 2 kohdan toimivaltaperusteita ei voida soveltaa asiassa, jossa vastaajana on 1 momentissa mainittu henkilö.

Pykälän 1 momentti vastaa asiallisesti uuden asetuksen 5 artiklan 1 kappaletta. Säännöksen ottamista kansalliseen lakiin puoltaa lähinnä se, että ehdotetuilla 2 §:n 1 ja 2 momentilla on tietty sisäinen yhteenkuuluvuus.

Uudessa Bryssel I –asetuksessa on luovuttu menettelytavasta, jossa asetuksen erityiseen liitteeseen otetaan maininta niistä kansallisista toimivaltasäännöksistä, joita ei voida soveltaa sellaista henkilöä vastaan, jolla oli kotipaikka toisessa jäsenvaltiossa. Suomen osalta liitteessä on ollut mainittuna OK 10 luvun 18 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta.

Nyt uuden Bryssel I –asetuksen 5 artiklan 2 kappaleessa on lähtökohtana, että jäsenvaltio ilmoittaa komissiolle ne tuomioistuimen toimivaltaa koskevat kansalliset säännöt, joita ei erityisesti voida soveltaa sellaista vastaajaa kohtaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa. Selvää lienee, että tällaisia sääntöjä ovat meillä edelleenkin OK 10 luvun 18 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta. Nämä lainkohdat tulisi mainita myös ehdotetun lain 2 §:n 2 momentissa, jossa nyt ilmeisen kirjoitusvirheen vuoksi viitataan oikeudenkäymiskaaren 18 luvun säännöksiin.

Komission tavoite ulottaa asetuksen toimivaltasäännöstö käsittämään myös tapauksia, joissa vastaajan kotipaikka unionin ulkopuolella, ei tullut pääosin hyväksytyksi. Uuden asetuksen 6 artiklaan otettiin kuitenkin määräykset, joitten mukaan jäsenvaltion kansallisia toimivaltasäännöksiä sovelletaan suhteessa vastaajaan, jolla on kotipaikka unionin ulkopuolella, jolleivät kysymyksessä ole eräät kuluttajasopimukset (18 artiklan 1 kohta), eräät työsopimukset (21 artiklan 2 kohta tai yksinomaiseen toimivaltaan liittyvät tapaukset (24 artikla) ja tapaukset, joissa tuomioistuimen toimivallasta on tehty sopimus (25 artikla¹). Mainitut artiklat tulevat siis sovellettaviksi riippumatta siitä, missä vastaajalla on kotipaikkansa. Tästä on oma lausumansa myös asetuksen johdantojakson 14 kohdan toisessa kappaleessa. Sen mukaan asetuksen tiettyjä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia määräyksiä olisi sovellettava vastaajan kotipaikasta riippumatta, jotta voidaan varmistaa kuluttajien ja työntekijöiden suojele, tur-

¹ Tässä kohden näyttää asetuksen suomenkielisessä käännöksessä olevan painovirhe, kun siinä puhutaan 35 artiklasta.

vata jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivalta tilanteissa, joissa niillä on yksinomainen toimivalta, ja kunnioittaa osapuolten sopimusvapautta.

Oman mielenkiintoisen kokonaisuutensa tulivat lisäksi muodostamaan uuden asetuksen fakultatiiviset määräykset lis pendens –vaikutuksesta eräissä tapauksissa, joissa kolmannen valtion tuomioistuimessa on vireillä kanne ajankohtana, jona jäsenvaltion tuomioistuimessa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskeva kanne (ks. 33 ja 34 artikla).

Kuten tunnettua, riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevat OK 10 luvun säännökset on meillä uudistettu vuonna 2009 annetulla lailla (13.3.2009/135). Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta eli yleistoimivallasta on nykyään säännös 10 luvun 25 §:ssä, joka rakentuu erilaisille viittauksille saman luvun kansallisiin toimivaltasäännöksiin sekä erilaisiin poikkeuksiin niistä.

Sanotussa 25 §:ssä on yleistoimivaltaa silmällä pitäen lueteltu kansallisia toimivaltasäännöksiä kahdessa eri momentissa. Näihin momentteihin sisällytetyt mahdollisuudet poiketa kansainvälisessä tapauksessa kansallisesta toimivaltasäännöksestä ovat toisiinsa nähden erilaiset. Huomiota kiinnittää se, että kuluttajasopimuksia koskeva kansallinen toimivaltasäännös on sisällytetty 25 §:n 1 momenttiin, mutta työsopimuksia koskeva kansallinen toimivaltasäännös 2 momenttiin. Uuden Bryssel I asetuksen 6 artiklassa ei eroa kuitenkaan tehdä kuluttajasopimusten ja työsopimusten välillä. Käytännössä ei asialla liene suurempaa merkitystä.

Suurin osa lakiehdotuksen säännöksistä koskee erilaisia tuomion täytäntöönpanoon liittyviä kysymyksiä. Eksekvatuurimenettelystä luopuminen merkitseekin suurta muutosta eri viranomaisten toimivaltaan ja tehtäviin. Uudistetun asetuksen 36 artiklassa määrätään nykyään vain, että jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan muissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä, kun taas 38 artiklan aikaisemman sanamuodon mukaan jäsenvaltiossa annettu ja siellä täytäntöönpanokelpoinen tuomio on pantava täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, kun tuomio asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.

Kun täytäntöönpanomenettely on asetuksessa jätetty kunkin maan sisäinen lainsäädännön varaan, merkitsee tämä meillä sitä, että asetuksen tarkoittamien tuomioiden täytäntöönpanomenettelyssä noudatetaan suoraan ulosottokaaren säännöksiä. Kuitenkin myös Bryssel I –asetus itsessään sisältää täytäntöönpanomenettelyä koskevia määräyksiä.

Sisäisen lain sääntelyalan määrittely ei ole aivan yksiselitteinen tehtävä, kun otetaan huomioon se edellä mainittu periaate, että asetus on voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää eikä täsmentää kansallisella sääntelyllä. Oman ongelmansa on aiheuttanut myös siitä päättäminen, mitkä asetuksen mukanaan tuomat tehtävät ovat sellaisia, että ne voidaan antaa ulosottoviranomaisen suoritettaviksi, ja mitkä taas sellaisia, että niiden on katsottava kuuluvan tuomioistuimelle.

Lakiehdotukseen on otettu ulosottomiehelle kuuluvia tehtäviä koskevia säännöksiä asioista, jotka koskevat käännöksiä, tiedoksiantoa ja täytäntöönpanon keskeyttämistä. Sen sijaan hakemus täytäntöönpanon kieltäytymisestä on tarkoitus säätää tehtäväksi toimivaltaiselle tuomioistuimelle, joka asiaa käsitellessään noudattaa riita-asian käsit-

telystä säädettyä menettelyä. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluu myös täytäntöönpanavan tuomion mukauttaminen, mikä joissakin poikkeustapauksissa voi olla tarpeen. Tätä tarkoittava lakiehdotuksen 10 § koskee tapausta, jossa täytäntöönpantava tuomio sisältää toimenpiteen tai määräyksen, jota ei tunneta Suomen laissa ja jota ei sen vuoksi voida panna sellaisenaan täytäntöön. Tällöin ulosottomiehen on viran puolesta siirrettävä täytäntöönpanohakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle toimenpiteen tai määräyksen mukauttamista varten.

Jäsenvaltiossa annetun tuomion panemiseksi täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa hakijan on toimitettava toimivaltaiselle täytäntöönpanoviranomaiselle tuomion jäljennös sekä erityisen liitteen mukainen täytäntöönpanotodistus.

Erilaisia käännöksiä koskevia kysymyksiä voi usein tulla esille ulkomaisen tuomion täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä. Näitä kysymyksiä koskeva lakiehdotuksen 4 § kuuluu seuraavasti:

*4 §
Käännökset*

Jos ulosottomies katsoo, että asetuksen 42 artiklan 3 tai 4 kohdassa tarkoitetun käännöksen toimittaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä, hänen on määräajassa kehoitettava hakijaa toimittamaan asiakirjasta suomen tai ruotsin kielelle tehdyn käännöksen. Asetuksen 42 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun asiakirjan sisällöstä voidaan toimittaa myös englannin kielelle tehty käännös.

Täytäntöönpanotodistuksen osalta on asetuksen 42 artiklan 2 kappaleessa määräys, jonka mukaan toimivaltainen täytäntöönpanoviranomainen voi tarvittaessa vaatia hakijaa toimittamaan käännöksen tai translitteroinnin todistuksen sisällöstä.

Asetuksen 42 artiklan 4 kappaleessa todetaan itse täytäntöönpanavan tuomion kääntämisestä, että täytäntöönpanoviranomainen voi vaatia hakijaa toimittamaan käännöksen vain, jos se ei voi käsitellä asiaa ilman tällaista käännöstä. Lakiehdotuksen perusteissa todetaan, että asetus ei mahdollista sitä, että jäsenvaltiot ilmoittavat hyväksyvänsä myös tuomion osalta käännöksen muulle kuin viralliselle kielelle. Ehdotuksen mukaan ulosottomies voisi käytännössä kuitenkin hyväksyä englanniksi laaditun käännöksen myös tuomiosta. Tämä vastaa sitä, mikä Suomessa on yleensä ollut käytäntönä vastaavissa tapauksissa.

Edellä on käsitelty vain ulosottoviranomaisen oikeutta vaatia käännöksiä asiakirjoista, jotka viranomaiselle on toimitettu täytäntöönpanoa varten. Täytäntöönpanomenettelyn kiireellisestä luonteesta johtuu, että lisääntynyttä vaativia käännöstöitä pyritään välttämään. Velallisen oikeus saada täytäntöönpanoasiaa koskevat tiedot suomeksi tai ruotsiksi on sen sijaan taattu ulosottoa ja oikeudenkäyntiä koskevissa kansallisissa säännöksissämme. Lisäksi on otettava huomioon asetuksen 43 artiklan 2 kappale.

Voidaan todeta, että kysymykseen tulevat käännöksiä koskevat säännöt ovat kokonaisuutena melko monimutkaisia. Se kynnys, joka toisaalta asetuksessa ja toisaalta lakiehdotuksessa (tarvittaessa/välttämätöntä) on asetettu ulosottomiehen oikeudelle saada asiakirjasta käännös, ei näytä olevan yhdenmukainen. Lisäksi viranomaisen ja

velallisen oikeudet vaatia käännöksiä ovat eri tavoin säännelty. On hyvin mahdollista, että se käännösaineisto, jonka pohjalta ulosottomies tekee päätöksensä, poikkeaa siitä, mitä velallinen vaatii ja mikä tuomioistuimella on käytössään, kun se ratkaisee täytäntöönpanon kieltäytymishakemusta ja mukauttamiskannetta. Lain jatkovalmistelussa ja viranomaisille myöhemmin annettavassa ohjeistuksessa on näihin asioihin kiinnitettävä erityistä huomiota.

Turussa elokuun 16 päivänä 2013

Hovioikeuden presidentti

Timo Esko

Kansliapäällikkö

Jussi Virtanen